

SVAMPEJAGT I GRØNLAND

Af dr. phil. *Morten Lange*

Endnu har en storstilet skovplantning ikke omdannet Grønland til et skovland, — og heller ikke finder man mange brede, græsklædte enge med græssende heste; men selv om landet mangler den slags lokaliteter, hvor man andre steder i verden plejer at søge efter svampe, så kan en svampejagt dog udmærket lønne sig — lige fra Kap Farvel til Thule.

Mange svampe, som ellers er knyttet til skov, finder sig i Grønland vel tilpas i nærheden af en få centimeter høj dværgbirk, ja, selv et lille skud af den krybende, urtelignende polarpil kan for nogle svampe gøre det ud for en skov, idet de fra disse „træers“ rødder kan modtage nogle nødvendige næringsstoffer. Og derudover er der endda en hel del arter, der uafhængige af trævæksten kan vokse, blot der findes lidt jord, mos og løv.

Det rigeste svampeflor finder man dog i de høje skov-agtige birkekrat i Sydgrønland. Her kan man samle en stor mængde arter, men mange af dem er så små og spæde, at de fylder mindre end de berømte nattergaletunger i en gryde. Et par af Grønlands fineste spisesvampe finder man kun her, da de vokser på rådne birkestammer. Det er den *foranderlige skælhat*, med brun, zonet hat, brune lameller og en fint skællet stok, og den *fløjsfodede fladhat*, der har en brandgul hat, hvidlige lameller og en sort- eller brun-filtet stok. Begge disse arter vokser i knipper. Den fløjsfodede fladhat er især velegnet til at trives i det grønlandske klima, da den tåler kulde og i Danmark kan træffes i februar.

De høje birkekrat har kun en sparsom udbredelse i Grønland, men også hvor de afløses af mosrige dværgbirk-heder, finder man talrige svampe-arter. Det er for en stor del de samme arter, som man finder i birkekrattene, men især de større svampe er ofte talrigere og bedre udviklede. Hyppigst finder man her den mest kødrige af de grønlandske spisesvampe, den *rufodede rørhat*, vistnok landets eneste rørhat, og altså let at kende på, at den under hatten har et tykt porelag istedet for lameller. Den rufodede rørhat forekommer i mange former, den er oftest gråbrun på hatten, men oppe i fjældet og højt mod nord forekommer til tider nogle små, næsten hvide former. I dværgbirk-heden hører også mange *skørhatte* hjemme. De kendes på deres klare røde eller gule hatfarve, de hvide, sprøde lameller og den hvide, kraftige stok, der kan brydes i stykker som en gammel skørøst, uden at danne trevler, som de fleste andre svampearter. Smukkeste blandt skørhattene er vel *birke-skørhatten*, hvis hat er prægtig citrongylden, men der findes også mange

Rufodet rørhat i dværgbirk
og mos på Nakajanga

Foto: Morten Lange

smukke former blandt de røde skørhatte. De fleste af Grønlands skørhatte er spiselige, kun enkelte har en ubehagelig skarp smag, der let kan konstateres ved at smage på et lille stykke af den friske svamp.

Sammen med skørhattene træffes ofte deres nære slægtninge *mælkehattene*, der ligeledes har en „osteagtig“ stok, men oftest er mattere i farven og, når de er friske, lettest kendes på deres hvide mælkesaft. De fleste grønlandske mælkehatte er ret små former, og den største af dem — den *rødbrune mælkehat* — og flere af de andre, har en ubehagelig skarp smag, så dem skal man undgå at komme i gryden.

Man finder flest svampe, der hvor dværgbirk-heden er nogenlunde fugtig, og aller rigest bliver floret ud mod havet, i skærgården, hvor luften altid er fugtig. Kun få steder i verden ser man så mange smukke skørhatte-arter stå mellem hinanden i græs og mos blandt de knap knæhøje dværgbirke.

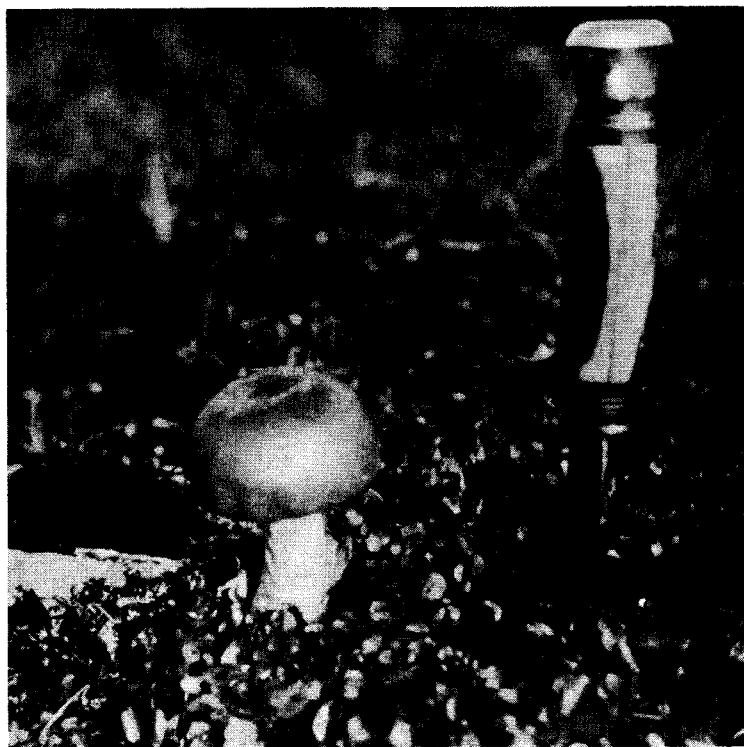
Til de lettest kendelige svampe hører de kugleformede eller pæreformede *støvbolde*. Der er talrige støvbolde-arter i Grønland, og den største af dem, *polar-støvbolden*, er endda en af de få svampearter, der kun findes i de arktiske egne. Men til gengæld er den fundet ikke alene i Grønland, men så langt mod vest som i Alaska, og den findes også i Laplands bjergegne. Som andre støvbold-arter må denne anses for at være spiselig, og da den tilmed optræder i flokke eller hekseringe på de fugtigste steder i heden, kan den ofte

samles ind til et forsvarligt måltid, der dog sikkert skal forbedres ved tilsætning af passende mængder løg, peber og røget flæsk for ret at kildre ganen.

De fleste mennesker kender fluesvampene som frygtelige giftsvampe, men *kamfluesvampen*, den eneste fluesvamp, man med sikkerhed ved, forekommer på Grønland, er spiselig. Den findes helt fra birkekrattene og op i polarpilens bælte, men er vist ikke almindelig noget sted. Man kan kende den på den hvide eller grålige pose, der omgiver stokkens fod. Selve hatten er furet i randen og enten grå eller hvid.

Derimod er der jo ingen, der er i tvivl om, at *champignons* er spiselige. De grønlandske champignons er hvide eller gulligtbrune på hatten, de gulligtbrune som regel lidt skællede. Når hatten folder sig ud, antager lamellerne under hatten hurtigt den karakteristiske chokoladefarve, men allerede forinden kan man kende champignons på den behagelige, anis-agtige lugt. Der findes flere slags champignons på Grønland, nogle af dem kan blive meget store, således den *prægtige champignon*, der udfoldet kan blive mere end 20 cm bred. Champignon-arterne synes at foretrække græsklædte voksesteder, ofte findes de under pilebuske, især hvor jorden er lidt kalkrig, men de er vist ikke almindelige.

Man kan finde svampe selv på de mest ugunstige lokaliteter, lige så højt op som mosserne kan klare sig, hvor sneen kun smelter væk få uger om året. Men her vokser kun små former, der dog kan være særdeles smukke, som f. eks. den *æggegule navlehat*. Også

Kam-fluesvamp i dværgpil ved Godthåb

Foto: Morten Lange

Foto: Morten Lange

Prægtig champignon
fra et pilekrat i Søndre
Strømfjord. Det uundværlige
myggenet som baggrund,
sammen med en tændstikæske
til at vise størrelsen

så langt mod nord som på Pearyland finder man svampe, men også her er det små former, der ikke kan være til stor gavn, selv for en sulten polarforsker.

Selv om man ser bort fra alle de mikroskopiske svampe, der gror på levende eller døde planter, og kun tæller det man så flot kalder *storsvampe*, må man regne med, at der findes henimod 300 arter, eller måske endnu flere, på Grønland. Og kun meget få må regnes som giftsvampe. De skarptsmagende skørhatte og mælkehatte er muligvis også svagt giftige, men derimod er der nogle arter af *trævlehattenes* slægt, som anses for virkeligt farlige. Især den *roeknoldede trævlehat* er kendt som en farlig giftsvamp, af samme styrke som nogle af de frygtede fluesvampe. Trævlehattene er små brune svampe, med en trevlet hathud og brune lameller, og allerede deres ringe størrelse bevirker, at man kun er lidet fristet til at samle dem til spisning. Men der findes altså virkelige giftsvampe i Grønland. Man har som sædvanlig glemt at tage misteltenen i ed.

Billeder af de fleste her omtalte svampe vil kunne findes i følgende værker: Buchwald: *Spise- og Giftsvampe*. Ferdinandsen og Winge: *Mykologisk Ekskursionsflora*. J. Lange: *Flora Agaricina Danica*. Kbhvn. 1935-40.